

A finn Kalevalából.

(II. közlemény.)

XVIII. Runo.

Komoly öreg Väjnämöjnen
Tanakodik, tépelődik,
Lánykérőbe kéne menni,
Fürtösfejút szemre venni
Pusztaságos Pohjolában,
Ama zordon Szárjolóban,
Észak lányát, híres hölgyét,
Ékes északi menyasszonyt!

Kékre a hajót beföstve,
A sajka felét vörösre,
Orrát színananyval írja,
Új ezüsttel ím borítja;
Egyszer aztán virradaton,
Egy reggeli pirkadaton
Csónakát a vízre dobja,
Százbordást a hullámokra,
Héja-hántott hengerekről,
Gurító fenyőtövekről.

Fölemeli árboczfáját,
Fára vonja vitorláját,
Egy vörös vitorlát von rá,
Egy vitorlát kéket hozzá,
Maga úgy száll a naszádba,
Lépdegél alá a szálba,

* Indúl a tenger színét szelni,
A kéklón suhogva kelni.

Ottan ő szavát ím tészi,
Maga mondja s így intézi:

„Gyere be Istenem a szálba,
Nagykegyelmű a naszádba,

Vézna hősnek védelméül,
Kis embernek emberségül
Tágas tenger sík mezején,
Tornyos hullámok tetején!”

„Ringasd szépen szél a sajkám,
Hajtsd el kis hajómat hullám
Egy ujjom evezte nélkül,
Víz tükrének törte nélkül
Tágas tenger sík terére,
Véghetetlen víz színére!”

Anni jőnevű leányka,
Éj szüze, homály leánya,
Este későn dolgot tévő,
Reggel jókor ébren lévő
Ott mossa mosógunyáit,
Sulykolja fehér ruháit
Piros pallónak elején,
A téres büri tetején,
Ködös félszigetnek orrán,
Párás félszigetnek ormán.

Nézelődik, fordúl-perdül
A tiszta időbe környül,
Néz feje fölé az égre,
Marton el a tenger mentin:
Felül fényessége napnak,
Alul csillogása habnak.

Szemét szegzi tengerzajra,
Fordítja fejét napaljra,¹⁾
El szádáján Szuomi-jónak,²⁾
Túl vizein Väjnöhonnak,

1) = Délre.

2) A Szuomi-folyó torkolatán túl.

Lát a tengeren sötétet,
Habok közt valami kékest.

Szónak ered, ígyen tészí,

Maga mondja és intézi:

„Mi vagy tengeren sötétlő,
Ki vagy hullámok közt kéklő?

Lúdsereg ha vagy netalán,

Vagy remek jegesruczanyáj,

Nosza fölrebbenve szállj a

Magosságos égi tájra!“

„Lazacz lepte szírt ha volnál,

Avagy más valamely halnyáj,

Nosza sebbel-lobbal ússzál,

Víznek belsejébe húzzál!“

„Köves szírt ha volnál bezzeg,

Vagy fató a vízben veszteg,

A futó hab előntene,

Víz fölibéd föcskendene.“

Közelébb kerül a sajka,

Új dereglye elhaladja

Ködös félszigetnek orrát,

Párás földszületnek ormát.

Anni jónevű leányka

Immár ismer a naszádra,

Szóvá tészí, így intézi:

„Bátyámé ha vagy te csónak,

Vagy hajója éd'sapónak,

Tehát ten hazádba térjél,

Országodnak fordulj orcél,¹⁾

E mi révünkhez előddel,

Más révek felé faroddal;

Ha idegen vagy dereglye,

Ússzál innen el kiebbre,

Más révek felé igyekezz,

*Farral e partnak réveihez!“

Nem volt sajka onnanvaló,

Sem merő idegen hajó,

Volt hajója Väjnamőnek,

A nagy nótafa naszádjá;

Immáron közelebb ére,

Adja im magát beszédre,

Egy szót vinni, másat hozni,

Harmadikat rája sózni.²⁾

Anni jónevű leányka,

Éj szüze, homály leánya

Dereglyétől tudakolja:

„Merre mégy el Väjnamőjnen,

Vágyol vízcsend³⁾ vőlegénye,

Készülsz oh világnak fénye?“

Az az öreg Väjnamőjnen

Naszádjárúl mondja menten:

„Elmegyek lazacot fogni,

Ivta közben elkopozni

Tuoni fekete vízből,

Sásnevelő mély eréből“.

Anni jónevű leányka

Ez meg így felel reája:

„Ne hazudozzál hiába!

Ismerem halak ivását;

Nem így indúlt én atyuskám,

Nem így én öregem egykor

Útjára lazac lefogni,

Halfiakat háborgatni:

Hálóval hajója telve,

Törrel vala a dereglye,

Ottan gyalnok, ottan madzag,

Ott zurbolók oldalaslag,

Ülőke alatt szigonyok,

Hajófarban hosszú rúdak;

Merre mégy el Väjnamőjnen,

Utazol Uvantolajnen?“

Szólt az öreg Väjnamőjnen:

„Megyek lúkereskedőnek,

Szép szárnyúak hol kötődnek,

Nyálás szájuak szedődnek

Szász kalmárok mély szorosán,

Végphetetlen víz laposán“.

1) Régies alak, a. m. arczczal.

2) A régi időben a levélváltást többi közt a hajósok útján való ilyen izengetés pótolta. Minél gyérebben voltak a lakások, annál kívánatosabb volt, hogy a hajó ne kertilje el az ismerős lakta házat.

3) *Vitacsend* a folyó vagy zuhatag sebje, sodra, sebes folyása után levő csendes rész, melyről sz éposz sűrűn nevezi el Väjnamőjnennt.

Anni jónevű leányka
 Szóval mondja, így intézi :
 „Az igaz szót én elértem
 S a hazugot utólérem ;
 Nem így indúlt én atyuskám,
 Nem így én öregem egykor
 Lúdak üldöző helyére,
 Piros szájúak ügyébe :
 Íj vala tömérdek ajzva,
 Iv feszítve ékes fajta,
 Póráz végén eb fekete,
 Az íjhoz a póráz kötve,
 Bodri verset fut a parttal,
 Kuvasz a köveken nyargal ;
 Mondj igazat Väjnämöjnen,
 Mely felé igyekszel innen ?“

Szólt az öreg Väjnämöjnen :
 „Hátha én is mennék abba,
 Rettenetes nagy hadakba,
 Egyenletes ütközetbe,
 Lábam szárát vérbe mosva,
 Térdig éröbe, pirosba ?“

Anni lány csak egyre mondja,
 A czin mellü csak czinczogia :
 „Tudom én a hadnak módját ;
 Apám is ha indúlt egykor
 Rettenetes nagy hadakba
 Egyenletes ütközetbe,
 Száz ember vala evezve,
 Egyéb ott ülöknek ezre,
 Nyilak hegygyel föl a tőkén,
 Kardok éllel az ülökén ;
 Mondj való igazat végül,
 Bizonyt már hazugság nélkül :
 Merre mégy el Väjnämöjnen,
 Szándékszol Szuvantolajnen ?“

*Akkor az öreg Väjnämöjnen
 Szóval mondja, ígyen ejti :
 „Jöszte lányka én hajómba,
 Csónakomba kisasszonyka,
 Úgy igazat mondok végül,
 Bizonyt én hazugság nélkül“.

Anni erre szóval mondja,
 A czin mellü ezt morogja :

„Szél szálljon a te hajódba,
 Csípöske a csónakodba !
 Még hajódat fölfordítom,
 Elejét alákonnyítom.

A valót ha meg nem hallom,
 Merre kívánsz menni vajjon,
 Nem hallom a teljes valót,
 Hazugságod az utolsó“.

*Akkor az öreg Väjnämöjnen
 Szóval mondja, ígyen ejti :
 „Hát igazat mondok mégis,
 Noha némit föllenték is :
 Megyek hősleni menyasszonyt,
 Megkéretni a hajadont
 Pusztaságos Pohjölából,
 Ama zordon Szárjölából,
 Férfiakat vesztő helyről,
 Hősök elsülyesztő helyről“.

Anni jónevű leányka,
 Éj szüze, homály leánya,
 Hogy igazat halla olyat,
 Hazugság nélkül komolyat,
 Vetí vásznait veretlen,
 Öltözöit öblitetlen
 Hosszú hídlásnak hegyire,
 Piros palló peremire,
 Öltőjét kezébe kapja,
 Szedi széleit marokra,
 Avval indúl ím izibe,
 Futva eljut egyszeribe,
 A kovács lakába ére,
 Maga lépe műhelyébe.

*Ilmari vasverő pediglen,
 Főkovács örökétiglen
 Vaslóczát vereget vigan,
 Ezüstből valót egyenget,
 Korom a fején könyöknyi,
 Szén a vállai közt ölnyi.

Áll az ajtóba ím Anni,
 Szóval mondja, ígyen ejti :
 „Kovács bátyám Ilmarinen,
 Fő vasverő mindétiglen !
 Nékem egy vetéllöt verjél,
 Gyűrüt szebbnél-szebbet verjél,

Két-három aranyt fülembé,
Öt-hat övlánczot övembe,
Úgy igazat mondok olyat,
Hazugság nélkül komolyat!*

Ilmari kovács ím szólal:
„Hogyha jó híreket hoznál,
Hát vernék vetéllőt néked,
Kebledre köröszötöt vernék,
Megjavítanám fejedek,
De, ha rossz híreket hoznál,
A régít is rontom öszve,
Te rólad taszítom tűzbe,
Kohóm mélységébe üzve“.

Anni jónevű leányka
Ő meg szóval mondja rája:
„Hej vasverő Ilmarinen,
Te is elveszed ám híven,
Kit jó múltkor eljegyeztél,
Mint menyecskét megszerezteél!
Lám vasaid váltig verve,
Csak kalapálsz folyton egyre,
Nyár idején lóra patkót,
Tél idején tákolsz vaskót,
Szánjaid szereled éjjel,
Nappal útszánt tőkélsz el,
Hogy fölkeredj mint kérő,
Északonba légy elérő;
Elviszik majd vírgonzabbak,
Fürgébbek előtted vannak,
Te sajátod megszerezik,
Szeretődet elszeretik,
Kit te két éve kinéztél,
Harmad éve hogy megkértél;
Mostan mégyen Väjnämöjnen
A kékellő tenger hátán,
*Aranyos orttökének ormán,
Réz kormánylapátja mellett
Pusztaságos Pohjolába,
Ama zordon Szárjolába“.

Kín fogja el a kovácsot,
Terhes gond a vas verőjét,
Kifut markából fuvója,
Kalapács kihull kezéből.

Szól vasverő Ilmarinen:
„Anni lelkem, én hugoskám,
Verek én neked vetéllőt,
Verek gyűrűt szebbnél-szebbet,
Két-három aranyt füledbe,
Öt-hat övlánczot övedbe,
Csak melegíts fürdőt mézest,
Fűts be nekem gőzlőt édest,
Legfinomabb vágott fával,
Szép sziaácsnak aprajával,
Kevéske hamut is kotyvassz,
Lúgot, szappant szépen olvassz,
Melylyel megmosom fejemet,
Tisztogatom termetemet
Őszi ráragadt koromtól,
Téli vasverő soromtól!“

Anni jónevű leányka
Suttyomban a fürdőt fűti
Fereteg letörte fával,
Ég villáma sujtottával,
Zúgóból köveket gyűjtte,
Gőzzel csapzaniok vitte,
Szent forrásokból vizeket,
Viszen jó ízű erekből,
A harasztból vesszőt vagdal,
Szent vesszőcskét a berekből,
Érleli az édes vesszőt
Édes kőnek tetejében,
Port is alkot aludtetejszint,
Szép kocsonyás szappant készít,
Csinál szappant csillogósat,
Csillogósat, villogósat,
Vőlegény fejét bekenni,
Testét tündöklővé tenni.

A vasverő Ilmarinen,
Főkovács örökéiglen,
Veri a sok női dolgot,
Fejdíszeket ujjáalkot
Egy fürdőnek lette közben,
Egy gőzlőnek jötte közben;
A lánynak kezébe adja,
Ő szavát a lány ím szabja:
„Tettem már a gőzlőt füstbe,
Finoman a fürdőt fűtve,

A vessző is megpuhítva.
Édes vessző felhajítva;
Fürödj bátyám bőségesen,
Vedelj¹⁾ váltig egy végtiben,
Mosd fejed, mint len ha lenne,
Szemed hópihénél szebbre!²

A vasverő Ilmarinen
Maga most fürödni megyen,
Nagy fürdést visz ottan végbe,
*Öntözi önmagát fejérré,
Szemét szikrázóra mossa,
Halántékát bűbájosra,
Nyakát tyúktojás színére,
Testét talpig szép fejérré;
Jön a fürdőből a házba,
Jön egészen elformázva.
Képe gyöngyön kivirúlva,
Orczái nekiperülva.

Ő szavát ím ígyzen szabja:
„Anni édes kis hugocskám,
Gyoles inget izibe adj rám,
Hozz hibátlan rend ruhákat,
Termetem hogy az takarja
Völegényi vállalatba!”

Anni jónevű leányka
A gyoles inget hozza gyorsan
Testére a nedvtelenre,
Bőrére a meztelenre,
Aztán alsót ráfeszülőt,
Kit az édes varrt azelőtt,
A koromtalan csipőre,
Csontot nem éreztetőre.

Lágy harisnyát hoz hegyibe,
Kit szűzen kötött szüleje,
A bütyöktelen bokára,
Csonttalan csupasz inára;
Czipőt is hoz finom formát,
Német varga varrta csizmát
Lágy harisnyája fölibe,
Kit lányfejjel szőtt szüleje;
Kikeres egy kékes zubbonyt,
Májszínűre bélelt újdont.

Hegyibe a gyoles ümögnek,
Szemenszedett szálból szötnnek.
Azután egy gyapjúkaftánt,
Négy posztóval szegve széle
A kék zubbonynak föléje,
Annak a vadonat újnak;
Ezerbolyhos bundát újat,
Száz ezífrával ezífrázottat
Gyapjú kaftánnak fölébe,
Ama posztóval szegettnék;
Aztán meg övet övére,
Aranyhímes deréktévőt,
Kit szűzen szövött szüleje,
Fürtös fejjel zörgött véle;
Azután kivarrott keztyűt,
Ujjadzót aranyos szájút,
Lapp legények mesterművét
Az ő két keceses kezeire;
Azután sisakot peczkest
Az ő finom fürtejeire,
Kit hajdanta szerzett apja,
Völegény korában kapta.

A vasverő Ilmarinen
Kászolódik, készülődik,
Ruházkodik, öltözködik,
Oszt' rászól a rabszolgára:
„Fogj egy fürgét egy fiatal
Az iratos szán elibe,
Hadd hajtok el egyszeribe,
Hadd hajtok el Pohjolába!”

Szóval mondja rabszolgája:
„Hat ménünk vagyon minékünk,
Zabon hízó hat lovaeskánk,
Melyiket fogom be már most?”

*Ilmarinen kovács ím mondja:
„Legkülönb lovamat fogjad,
Hámba legesinosb csikómat,
Szán elejbe azt a sárgát,
Tégy föl hat kakukk madárkát,
Kék rikkancsot hét darabot,
Lóigámon hangicsáljon,
Járomszíjamon kiáltson,

1) *Vedel* a. m. a vizzel csapkod, locsolja magát. Somogyi tájszó.

Hadd lássák a szép leánykák,
A szüzeeskék hadd esodálják;
Hozz egy bundás medvebőrit,
A melyiken üldögéljek,
Vigy mást vízi vadnak bőrit
Ékes szánkóm ernyőjének!⁴

Az örökös rablegényke,
Ura pénzen vett eselédje
A lovat legott befogja,
Szán elejbe azt a sárgát,
Föltesz hat kakukk madárkát,
Kék rikkancsot hét darabot,
Lógán hogy hangicsáljon,
A járomszíjon kiáltson,
Hoz egy bundás medvebőrit
Gazdája alá ülésnek,
Visz mást vízi vadnak bőrit
Ékes szánja ernyőjének.

A vasverő Ilmarinen,
Főkovács örökkétiglen
Ukkót íme így kérleli,
A menydörgőt esdekeli:

„Engedj Ukkó új havazást
Finom porkádat lebocsásd,
Havat, hogy a szánkó csússzon,
Porkát, hogy a hintó fusson!”⁴

*Engede Ukko új havazást,
Finom porkát ím lebocsájt,
*Belepi hangafüvek szárát,
Fedi föld bogyói szárát.

Ilmari kovács ím evvel
Űl a vasveretű szánba,
Emelinti szóra száját,
Megereszti mondókáját:
„Gyere most gyepplömbe szerencse,
Szállj isten a szekerembe,
*Nem szakít gyepplőt a szerencse,
*Szánat az Isten nem tör össze!”⁴

Gyepplőjét kezibe kapja,
Mással a csapót ragadja,
Csapóval csikáját csapja,
Ő szavát ím ígven szabja:
„Rajta hókaló serényen,
Iparkodjál lensörényem!”⁴

Hajtja, szökteti szaporán
Tenger lápos martja mentén,
Édes vízszalagok szélén,
Égerfás nyeregnek élén;
A partokon hajt zörögve,
Part homokján nagy csörögve,
Murva szívárog szemibe,
Mellét tenger megpaskolja.

Hajta egy nap, hajta ismét,
Harmad nap is hajt előre,
Harmadik napot hogy így ment,
Ím eléri Väjnamöjnt,
Fölemeli szóra száját,
Megereszti mondókáját:

„Hej te öreg Väjnamöjnen!
Tegyünk szíves sort legitten,
Vetekedve lányt ha kérünk,
Höslöben ha összemérünk:
Asszonyt nem viszünk erővel,
Kedve ellenire férjhez!”⁴

Mondja öreg Väjnamöjnen:
„Szíves szert teszek én itten,
Asszonyt nem viszünk erővel,
Kedve ellenire férjhez;
A leány azé fog lenni,
Kihöz kedve léssen menni,
Tartós duzzogást se tartunk,
Hosszú haragot se hordunk.”⁴

Hajtanak előbbre innen
Utjuk mentén mind a ketten,
Dereglye fut, partja föcskend,
Paripa fut, föld dübörög!

Így haladnak egy darabig,
Egy piczinyke pillanatig,
Már üvölt a czirmos ebje,
Vár vizslája vakkant szembe
Pusztaságos Pohjolában,
A homályos Szárjolában;
Előbb halkán föl-fölfortyan,
Néha mordúl egyet-egyet,
Farát a sövényhez verve,
Farkát meg a földre szegve.

Szóval mondja Észak ura:
„Menj ki lányom, nézd meg, mi a,

Mit ugat a czirmos kutya,
Mit neszel konyafülesünk?"

Bölcsen a leány feleli:
„Éds apám én rá nem érek,
Nagy akolra kell ügyelnem,
A nagy nyáját szemre vennem,
Örletnem a vastag kövel,
Szitálnom a finom lisztet;
Fínom lisztje vastag kőnek,
*Ereje nincs az örletőnek“.

Csak csahol a vár fenéje,
Csak szüköl a szürke szőrű,
Szóval mondja Észak ura:
„Nézz ki anyjuk, mi lehet a,
Mit ugat a Bodri kutya,
Mit üvölt a vár csahosa?“

Szól az anyjuk ilyen szóval:
„Nem érek rá, nem eszmélek,
Enni kell a sok cselédnek,
A reggelit nyélbe ütni,
A nagy kenyeret kisütöni,
Bedagasztani a tésztát:
Fínom lisztje nagy kenyérnek,
*Ereje nincsen a sütőnek“.

Szóval mondja Észak ura:
„Nincs az asszony munka híján,
Dolog nélkül nincsen a lány,
Bár napestig lóczán lebzsel,
Vagy nyoszolyában nyugoszik;
Menj fiam, te nézz utána!“

Fia szólal ilyen szóval:
„Nem érek én rá kinézni,
Éleznem kell tompa fejszém,
Vaskós tőkét vagdosnom föl,
Nagy farakást szeldelnem föl,
Kis hasádba halmoznom föl:
Kis hasábjá nagy fatőnek,
*Ereje nincs a szeldelőnek“.

Csak csahol a vár csikassza,
Vár vizslája váltig vakkant,
A dühös eb föl-fölzajdúl,
Sziget öre föl-fölzajdúl,
Farát a fővényhez ütven,
Farkát kunkorítva görbén.

Szóval mondja észak ura:
*„Nem ugat oknélkül a Bodri,
Nem szól a heves hiába,
Nem beszél az bolondjába“.

Maga megy ki nézésire,
Udvaron át ellépede
A legmesszibb lévő földig,
Karámok közt legkülsőbbig.

Néz szája eránt az ebnek,
Orra ormóját ügyeli
Szellős buczka búbján túlra;
Legott látja mi fog lenni,
Mit ugatott úgy a Bodri,
Föld pompája mit panaszott,
Mit búsult a gyapjas farkú:
Egy vörös hajó vitorláz
Ősöbölbe száraz ellen,
Egy iratos szán iramlik
Szépszorosnak belső szélén.

Maga Északhonnak ura
Legott ön lakába léptet,
Házfödél alá behajtat,
Szót emele, ígyen ejté:
„Már vendégek vannak útban
A kék tenger tág tetején:
Irott szánkón iparkodnak
*Azon a szélén Szépszorosnak,
Nagy hajóval ereszkednek
*Ezen a részin Ősöbölnek“.

Mondja Észak úrasszonya:
„Hol teremtünk jósló örvet
Az érkező vendégekről?“

„Hej te kisebb szolgálányka,
Tégy a tüzre berkenyefát,
Választott fát vess a lángra:
Piros vért ha permetezik,
Harcz és háború közelít,
Vizet hogyha permetezik,
Boldog békekességben élünk“.

Északhonnak kisede lánya,
Szelid szófogadó szüze
Berkenyefát dob a tűzbe,
Választott fát vet a lángra;

Nem piros vért permetezett,
Nem piros vért, nem is vizet,
Merő mézzel permetezett,
Bizony balzsammal buzogott.

Szuovakko a sutból mondja,
Vén asszony, takaró rajta :
„Méz ha permetez a fából,
Ha balsam bugyog belőle,
Akkor vendégünk lesz bőven,
Nagy násznép van érkezőben“.

Akkor Észak úrasszonya,
Észak véne, Észak lánya,
Uczczu, ugrik udvarába,
Pöndörödik portájára,
Szemét szegzi víz színére,
Fejét fordítja le délre ;
Legott egyget jóni látott,
Vitorlázni új naszádot,
Szállani a százbordásat
Belső szélin Ősöbölnek ;
Kékbe játszik a dereglye,
Vitorla viszont vörösbe,
Hajófarban finom férfi,
Réz kormánylapátot lendít ;
A lovat is látja futni,
Piros szánt előre jutni,
Az írott kast igyekezni
Belső szélin Szépszorosnak
Hét arany kakukkmadárkát,
Lóigán kakukkolókat,
Kék rikkancsot hét darabot,
Járomszíjon szépen szólót,
Délceg férfi a szánfarba,
Derék hős a gyepőt tartva.

Szólal Észak úrasszonya,
Maga mondja, ilyen ejti :
„Melyikhez szeretnél menni,
Hogyha kíván téged tenni
Holtáiglan kedvesévé,
Hón alatt való csibévé?“

»A ki a hajón evezget,
Piros sajkával közelget
Belső szélin Ősöbölnek,
Az az öreg Väjnämöjnen,

Ajándékot hoz naszádja,
Kincsaranyat szállít szálja“.

„A ki hajt amott a kassal,
Iparkodik íratossal

* Ezen a szélin Szépszorosnak,
Az vasverő Ilmarinen,
Hoz hiú hazugságokat,
Bűvöt-bájt egész kosárral“.

„Majd ha bémegyünk a házba,
Hozz méhsört a kiskannába,
Készítsél a kétfülűbe,
Tedd a kannát az elibe,
A kihez akarnál menni ;
Add a vöjnöhönni aggnak,
Kinek kincset hoz naszádja,
Sok jószágot szállít szálja!“

Északhonnak ékes lánya
Szóval így fogott felelni :

„Oh anyácskám én viselöm,
Édes dajkám, fölnevelöm !

* Nem megyek osztálynak díszéhez,
Sem a férfinak eszéhez,
Megyek orczája díszéhez,
Maga minden szép neméhez ;
Hajdan sem volt itt hajadon,
Kit eladtak jószág ellen,
Hadd legyen leányod ingyen
Ilmarinen vasverőé,
Ki a szampót készítette,
Tarkatetöst építette“.

Mondja Észak úrasszonya :
„Oh te gyermek, óh te gyarló !
Elmégy Ilmar vasverőhöz,
Szeneshomlokút hogy őrözz,
Vasverőnek vásznát verjed,
Kovácsnak kobakját kenjed!“

A leány viszont feleli,
Ő szavát im így emeli :
* „Nem megyek a vājnöhönni vénuhez,
Oltalmúl az ős-öreghez,
Aggság lenne ám az aggal,
Kelletlenség a korossal“.

Öreg Väjnämöjnen arra
Elsőnek odáig ére,
A piros hajót im hajtja

Az aczélas ászokfákra,
A rézzel ragyogó révbe,
Maga indul a szobába,
Házfödél alá behajtat,
Ott beszél a pallón állva,
Rúd alatt az ajtószádba,
Emelinti szóra száját,
Megereszti mondókáját:
„Eljössz-e kisasszony hozzám
Mint szeretőm mindéiglen,
Feleségem fogytomiglan,
Hón alatt való tyúkokcám?”

Az az ékes Észak szüze
Maga szóval így előzé:
„Faragtál-e sajkát vajjon,
Ácsoltál-e nagy naszádot
Orsóm nyele morzsáiból,
Lenvakaróm forgácsiból?”

Óreg Väjnämöjnen szólal,
Maga mondja válaszolja:
„Ácsoltam már jó naszádot,

Derekas dereglyét vájtam,
A ki szélben állhatatos,
Rossz időben alkalmatos
Hajókázni tenger hátán,
Végtelen vizeket járni;
Emelkedik hólyagképpen
Síklik tündérrózsaképpen
Északhon vizein végig,
Tarajos habok tetején“.

Az az ékes Észak szüze
Ő szavát im üzi-füzi:
„Nem dicsérek víz vitézit,
Hullámon húzódo férfit!
Szél szegi a vizen kedvét,
Zimankó zavarja lelkét;
És én el sem is mehetek,
Dehogy is mehetnék hozzád
Mint szeretőd mindéiglen,
Hón alatt való tyukocskád,
Mint ágyad egyengetője,
Fejed alja felvetője“.

XIX. Runo.

A vasverő Ilmarinen,
Fő kovács örökéiglen
Maga im a házba indul
A tető alá törekszik.
Hoztak méhsört egy kupába,
Mézet kannában kínálva
Ilmari kovács kezébe;
A kovács meg így beszéle:
* „Soha, míg életem van nékem,
Míg aranyhold süt az égen
Nem iszom italotokbul,
Ha sajátom meg nem látom,
Kész-e kincsem, kit vigyáztam,
Vigyázni-valóm ha kész-e“.

Az az Észak Úrasszonya
Szóval mondja, válaszolja:
„Nagy a baj vigyázottadban,
Vigyázni-valóddal baj van,
Fél lábán czipő hibázik,
Még czipőtlenebb a másik;

Majd elkészül kit vigyázol,
Igazsággal venni vágvol,
Ha fölszántod kígyós kertem,
Fölforgatod férges földem,
Hogy ekéd se fordul eggyet,
De csoroslyafád se reszket;
Hízi szántott rajta régen,
Bizony Lempo is barázdált
Csoroszlyával tiszta rézzel,
Tüzes élő jó ekével,
Még szegény fiam is hajdan
Félbehagyta felszántatlan“.

A vasverő Ilmarinen
Megy menyasszonya elébe,
Maga szóval így beszéle:
„Éj szüze, homály leánya!
Jut-e oly idő eszedbe,
Hogy új Szampót hoztam öszve,
A tarkatetőst kiverve,

Te örök fogadást tettél
 Igaz istennek előtte,
 A mindenhatónak orczél; ¹⁾
 Hitegetté, hogy majd eljössz
 Hozzám férfihoz kegyeshöz
 Mint szeretöm mindétiglen,
 Hón alatt való tyukocskám?
 Most anyád nem enged hozzám,
 Ó leányát nem bocsátja,
 Kígyós kert míg föl nincs szántva,
 Föl nincs forgatva a férges²⁾.

A menyasszony ád segédet,
 A kisasszony tart tanácsot:
 „Oh vasverő Ilmarinen,
 Fő kovács örökkétiglen!
 Alkossál ekét aranyost,
 Ezüstből valót egyengess,
 Úgy szántod föl kígyós kertjét,
 Forgatod föl azt a férgest²⁾.”

A vasverő Ilmarinen
 Aranyt téve a kohóba,
 Ezüstöt a tűzbe dobva,
 Ekét abból im kovácsol;
 Vas tutyit kalapál im most,
 Alkot lábtévőt aczélost,
 Felöltözi őket sorra,
 Lábaszárára csatolja,
 Vas üngöt veszen magára,
 Éles övet derekára,
 A vas ujjvédőt is vérszi,
 Kőből készült kesztyűt kapja,
 Hozza még tüzes heréltjét,
 Jófutó lovát befogja,
 Megyen fölszántani földet,
 Parlagot barázdálgatni.

Látja forgását fejeknek,
 Koponyák ahogy zörögnek,
 Fakad illetén szavakra:
 „Hej ²⁾ te féreg, Isten adta,
 Ki emelte úgy fel orrod,
 Ki készítetted, bátorított
 Fejed folyton fennhordanod,

Nyakad végit oly mereven;
 Most utamból menj iziben,
 Hatolj a harasztba hitvány,
 Somfordálj le sás közébe,
 Füremedve fuss a fűbe!
 Ott fejed ha fölemeled,
 Ukko eltöri fejedet
 Nyilai szöges hegyével,
 Ó vasból való jegével²⁾.

Szántja föl a kígyós kertet,
 Barázdálja férges földét,
 Kígyókat küszöbre téve,
 Férgeket a fordulóra,
 Mondja onnan megjöttével:
 „Fölszántottam kígyós kerted,
 Barázdáltam férges földed,
 Csúszómászózt megforgattam,
 Bocsátod-e már a lányod,
 Egyetlenem megajánlod?”

Az az Észak úrasszonya
 Szóval mondja, válaszola:
 „Majd akkor ajánlom lyányom,
 A hajadont elbocsátom,
 Mana medvéjét ha bírod,
 Alvilági farkast fékre,
 Tuoni erdőségeiből,
 Manószállás végeiről;
 Százan fogták volna fékre,
 Egynek sem lön visszatérte²⁾.”

A vasverő Ilmarinen
 Megy menyasszonya elébe,
 Szóval mondja, így beszéle:
 „Most meg ilyen munkát szabtak:
 *Manai medvét kantároznom,
 Tuoni ordását kihoznom
 Tuoni erdőségeiből,
 Manószállás végeiről²⁾.”

A menyasszony ád segédet,
 A kisasszony tart tanácsot:
 „Oh vasverő Ilmarinen,
 Fő kovács örökkétiglen!

1) A. m. *arcuzal*; régies alak. L. XVIII. runo.

2) 78—20. Kígyókergető ígék.

Zabolát aczélből építs,
Kötőféket vasból készíts
Egyetlen vizikő lapján,
Három zúgó zajlatában,
* Úgy hozod a manai medvét,
Alvilági farkast fékre¹.

Hát vasverő Imlarinen,
Főkovács örökkéiglen
Alkot im aczél zabolát,
Vas féket legott kalapált
Egyetlen vizikő lapján,
Három zúgó habzatában.

Megy azután megfélekezni,
Ő szavát im így kezdi:
„Terhenetär ködkisasszony!
Szitálj szép ködöt szitával,
Óltalmazót hints ezekre
Az élés kelő helyekre,¹⁾
Hogy hírül se hallja jöttöm
És előlem el ne szökjön!”

Farkas száját fékre fogta,
A medvét meg vasra verte
Tuoni tisztási teréről,
Kékes erdő belsejéből.
Mondja onnan megjöttével:
„Add asszony a lányod végre,
* Manai medvét már behoztam,
Alvilági farkast fékre!”

Az az Észak úrasszonya
Szóval mondja, válaszola:
„Úgy adom jegesruezámat,
Kötöm hozzád kék kacsámat,
* Fogd el a nagy csukát a pénzest,
Kullogó halat kövéret
Onnan alvilág vizéből,
Manalai mélyedésből,
Hogy még gyalmot sem terítesz,
Kézihálót sem kerítesz;
Százán mentek eddig érte,
Egynek sem lőn visszatérte.”

Már fele se tréfa ennek,
Érzi dolgát vézesebbnek,

Megy menyasszonya elébe,
Maga szóval így beszéle:
„Ismétlen csak dolgot adtak,
Mindig jobbat mint a régi:
* Hoznom a nagy csukát a pénzest,
Kullogó halat kövéret
Tuoni fekete vizéből,
Manala örök eréből
Háló nélkül, vejsze nélkül,
Minden más kelepce nélkül.”

Ad segédet a menyasszony,
Tart tanácsot a kisasszony:
„Oh vasverő Imlarinen,
Ne törődjél evvel igen!
Te tüzes turult kovácsolj,
Fehér griffmadarat ácsolj!
Úgy a nagy csukát eléred,
Kullogó halat kövéret
Tuoni fekete vizéből,
Manalai mélyedésből.”

* Az a vasverő Imlarinen,
Főkovács örökkéiglen
Hát tüzes turult kovácsol,
Fehér griffmadarat ácsol,
Kinek körmét vasból képzí,
Tépőit aczélből teszi,
Csónak szélit szárnyainak,
Maga szökken szárnyaira,
Hág föl háta tetejébe,
Sasnak szárnycsontja hegyébe.

Ottan oktatja turulját,
Griffmadarát ígygen inti:
„Szép turulom gyöngymadaram,
Szállj a merre én akarom,
Tuoni fekete vizére,
Manalai mélyedésbe,
* Sujsd le a nagy csukát a pénzest,
Kullogó halat kövéret!”

Az ő dőlezeg sasmadara
Elszáll, csapkod erre-arra,
Száll a nagy csukát leverni,
A szörnnyű fogút keresni

1) Ama helyekre, a hol az élés = a vad jár-kel.

Oda Tuonela vizére,
 Manalai mélyedésbe ;
 Fél szárnynyal a tengert szántva,
 * Felivel fenn az égen járva,
 Körme víz színét sodorva,
 Sziklák közt kopogva orra.

A vasverő Ilmarinen
 Gereblyélni megy iziben
 Alvilág folyóvizére,
 Vele a turul mint öre.

Vízi ördög két a vízből,
 Ilmarinent kapja közből,
 De nyakocsípi turulja,
 Vízinek fejét csavarja,
 Fejét rúgja északabbnak,
 * Közibe fekete iszapnak.

Már jön Alvilág csukája,
 Vonúl ám a víz kutyája,
 Nem valami kis csuka volt,
 Nem is éppen nagy csuka volt :
 Csak két fejszenyél a nyelve,
 * Fogai hosszú sor gereblye,
 Torka három zúgó öble,
 Hátán elfér hét dereglye,
 A kovácsra készül csapni,
 * Ilmari vasverőt bekapni.

Jön turulja, lassan laffog,
 Ég madara vágni vágyik,
 Nem valami apró sas volt,
 Nem is éppen legnagyobb volt :
 Szája néki száz öl lenne,
 Torka hat zúgónak öble,
 Nyelve dárdanyél hatával,
 Körme verseng öt kaszával,
 Lel a pénzes nagy csukára,
 Kullogó kövér halára,
 A halra lecsap legottan,
 Pénzes oldalát püföli.

Hát a nagy csuka a pénzes,
 Kullogó kövér hal ottan
 A tollas turult im tolja
 * Tükre alá a tiszta víznek.
 Bezzeg a sas berzenkedik,
 Föl az égig terpeszkedik,

Fekete sarat emele
 Tiszta víztükör fölibe.
 Röppen erre, libben arra,
 Megkisérti mégis újra,
 Kap egy ízben karmaival
 A csuda csuka fejéhez,
 * Víz ebe vállá perezéhez,
 Kap más ízben karmaival
 Aczélas hegy oldalához,
 Vasból való bércz falához ;
 Leecsúszik a körül karma,
 Bérczről ím alásikamla,
 Legott a csuka lebukhat,
 Menekül a víznek barma
 Turul tollas karmaiból,
 Griffmadárnak markaiból,
 Bordáin köröm jelei,
 Vállá vágásokkal teli.

A vaskörmű sas legitten
 Erőlködik még egy ízben,
 Tíz módjára villog szárnya,
 * Szemei láng gyanánt lobognak,
 A csukát körömrre kapja
 A vízi kutyát marokra,
 * Emeli pénzes nagy csukáját,
 Vízi rémséget ragadja
 Mély habok alól magasra,
 Tükrös víz fölibe tartja.

A vaskarmú sas tehátltan
 Harmadszorra el-kifogja
 Azt az Alvilág csukáját,
 Kullogó halát kövéret
 Onnan Alvilág vizéből,
 Manalai mélyedésből ;
 * Nem vala víz színe a víznek
 * Pénzeitől a nagy csukának,
 * Nem vala ég szaga az égnek
 * Tollaitól a nagy turulnak.

A vaskarmú sas legottan
 Viszi pénzes nagy csukáját
 * Aranyos tölgyfa ágaira,
 Terebély fenyő-tetőre,
 Fölemészti annak gyomrát,

Csuka-bendőt végigvájja,
Ripotyánként melle búbját,
Fejit főleg széjjelvájja.

Szól vasverő Ilmarinen :
„Oh te semmiházi sasfi,
Mi fajta madár lehetsz te,
Mily vadak közül eredsz te,
Hogy emészted ennek gyomrát,
Csuka-bendőt végigvájod,
Melle búbját is lerágod,
Fejit főleg széjjelvágod?“

A vaskarmú sas legottan
Tovaszárnyal elbúsúltan,
A levegőbe röpülve,
Hosszú felhő szélin ül le ;
Felhő lengett, égbolt zengett,
Menny födele meggörbüle,
Elhasadva Ukko íve,
Szarvas végfokai holdnak.

Imari kovács ezenben
Hordja ím fejét halának
Mint ajándéku napának,
Szóval mondja, ígygen ejti :
„Itt a szék örök időre
Északhonni ékes házba“.

Ő szavát tovább is fűzi,
Maga mondja s így intézi :
„Fölszántottam kígyós kerted,
Barázdáltam férges földed,
* Manai farkast fékre fogtam,
Alvilági medvét lánczra,
Pénzes nagy csukát kifogtam,
Kullogó halat kövéret
Onnan Alvilág vizéből,
Manalai mélyedésből ;
* Adod-e már a szüzcscskét,
Boesátod-e lányod innét?“

Mondja Észak úrasszonya :
„De már mégis rosszúl titted,
Hogy fejét úgy széjjel szedted,
Csuka-bendőt végig dúlád,
Ripotyánkint melle búbját,
Emésztéd föl ennek gyomrát“.

Imari kovács azonba
Fölfelelve, szóval mondja :
„Zsákmány teljes sérületlen
A legjobb helyekről sincsen,
Nem hogy Alvilág vizéből,
Manalai mélyedésből ;
Kész-e kit kívántam végre,
Kivánni-valóm ha kész-e?“

Mondja Észak úrasszonya,
Szóval erre válaszola :
„Készen van már, kit kívántál,
Kivánni valód ím készen,
* Oda kell adni kis kacsámat,
Rendelni remek ruczámat
Ilmarinen vasverőhöz,
Holtáiglan ott ülötül,
Fogytiglan feleségétül,
Hón alatt való csibétül“.

Egy poronty a pallón hallja,
Pallóról poronty dalolja :
„Bizony megjött már e tájra
Egy szabad madár e várba,
Kukszállal a sasmadárka,
Mennyen át a héja szálla,
Fél szárnya fölér az égig,
Más a habot söpri végig,
Farka viz színét törülte,
Fejét majd a mennybe ütte,
Nézelődik, mozgolódik,
Fészkelődik, forgolódik,
Röppen férfivár fölibe,
Orrával kopog izibe ;
Férfivárnak vasfödele,
Abba nem juthatott bele“.

„Nézelődik, mozgolódik,
Fészkelődik, forgolódik,
Röppen asszonyvár fölibe,
Orrával kopog izibe ;
Asszonyvárnak réz födele,
Nem juthatott abba bele“.

„Nézelődik, mozgolódik,
Fészkelődik, forgolódik,
Röppen leányvár fölibe,
Orrával kopog izibe ;

Leányvárnak len-fődele,
Abba hogyne jutna bele“.

Száll leányvár kürtőjére,
Onnét padmalyához tére,
Lök egyet a vár lemezén,¹⁾

Űl leányvár ablakára,
Kéktollú a ház falára,
Száztollú a sutba állá“.

„A fürtös fejeket nézi,
Hajas főket szemre vészi,
Legjavát a lányseregnek,
Szépjét a hajas fejeknek,
Gyönyörűjét gyöngyös főknek,
Főbbjét a virágos főknek“.

„Ott a sasi megmarkolja,
Ott a héja húzza-vonja,
Csapat legjobbjára csap le,
Réczehadban legkülömbre,
Legfényesbre, bájosabbra,
Vérmesbre, világosabbra,
Ég madara lecsapa rá,
Hosszú körmű elkapará,
* Hogy fejetartására büszke,
Termetre is volt kiváló,
Tollacskaíra oly zsenge,
Pelyhecskéire oly gyenge“.

Arra Észak úrasszonya
Nem állhatja, megszólala:
„Hol tudtad meg módos ember,
Hol hallád aranyos alma
E leánynak zsendülését,
Lenhajúnak lendülését,
Lány ezüstje villogott-e,
Lány aranyja csillogott-e,
Mi napocskánk tündöklött-e,
Holdacskánk oda süttött-e?“
Pallón a poronty fecsegi,
A cseperedő csevegi:

„Módos ember onnan tudja,
Kincses úgy akadt az útra
E leány hires lakához,
Szépségesnek udvarához,

* Jó neve volt az édsapónak,
Nagy hajót igazgatónak,
Még külömb volt a szülőnek,
* Kenyeret vastagot sütőnek,
Sütte jó buzakenyernek,
Nagy vendégszeretetének“.

„Módos ember onnan tudja,
Sejté meg a sült idegen:

* Egyszer az udvaron haladt el,
Lépdelt csűrötök alatt el
Reggelre viradva éppen,
Igazán kölyökidőben,
Korom mint a madzag lódult,
Vastagon a füst kitédült
A leány hires lakából,
Serdülőnek udvarából:
A leány javába örlet,
Mozog rúdjaival a kőnek,²⁾
Kakukmódra szól a körúd,³⁾
Kő részfája⁴⁾ mint a vadlúd,
Kő szilkeje⁵⁾ esíz módjára,
A kő csengett gyöngy módjára“.

„Ment azután másodízbe,
Mezőmesgye mentit úzve,
* A galajföldön volt a lányka,
Sárga réten sürgölődött,
Piros bögréiben főzött,
Katlanokban füstékeket“.

„Ment azután harmadszorra
A lány ablaki alatt el,
Szóni a hajadont hallja,
Zörögni, kezében borda;
Vetélője szökdelt szépen
Mint menyét kövek között,

1) Az a lemez, mely a füstvezetékét elzárja.

2) A *kõ* itt a kézi malmot (finnül: *käsikivi*, a. m. kézi kő) jelenti.

3) A kézi malom kővének rúdja, melylyel hajtják.

4) Az a lécz, melynek részében a „körúd“ felső vége forog.

5) Fából v. vasból készült a kézi malom felső kővében levő lap, melyben az alsó kővön keresztül menő „köldök“ forog.

A korlátfogak kopogván,
Mint fa oldalán a harkály,
A zugoly meg úgy forogván,
Mint evet az ágbogas fán“.

Mondja Észak úrasszonya,
Szót emele, így en ejti :
»Úgy kell, úgy kell, szép kisasszony !
Nem megmondtam számtalanszor,
Ne kurjogass künn az erdőn,
Ne danolássz völgyön, lejtőn,
Ne mutasd nyulánk nyakadat,
Kiváltkép fehér karodat,
Te fiatal melled dombját,
Többi rajtad lévő pompát“.

„Egész őszzsel azt papoltam,
De a nyáron is dohogtam,
A tűnő tavaszkor éppen,
Sőt tavaly vetésidőben :
Szerezzünk buvólakocskát,
Piczi buvóablakocskát,
Vászonból a lányka szűjje,
Néggyivel a nyüstöt nyújjje,
Finn legények hogy ne lássák,
Finn legények, honni hőslők“.

Pallón a poronty pötyögi,
Két hetes gyerek gügyögi :
„Lovat rejtegetni könnyűd,
Óvni a selyemsörényűt,
* Bajos a lánynak titkolása,
* Hosszú hajúnak dugdosása ;

Készíttess bár köből várat
Tenger köllös közepére,
S a kisasszonyokra zárjad,
A cseperedő csibékre,
Ott se lesz a lányka rejtve,
Nem nőhet föl a szűzecke,
Nagy kérők hogy ott ne ériék,
A nagy kérők, honni hőslők,
Férfiak hegyes sisakkal,
Paripák szeges patával“.

Maga öreg Vajnamöjnen
* Feje lesütve, rossz a kedve,
Hazája felé haladva
Szóval mondja, így en ejti :
„Oh én elrongyolott ember,
Hogy nem tudtam azt az eggyet,
* Fiatal fejjel nőt szerezni,
Java éltében keresni !
Bánja biz az minden dolgát,
A ki jókor házas voltát,
* Fiatalon fiasodását,
Kis korban családosságát“.

Ott megtiltá Vajnamöjnen,
Ellenzé Uvantolajnen
Vénnek vennie fiatait,
Szépet szánnia magának,
Úszni verset eltiltotta,
Evezni vizen birokra,
Lányt hősleni fogadkozva
Más ifjabbal egyetemben.

Finnből: VIKÁR BÉLA.